

4

Vimmerby* je malé městečko, které najdeme v mnoha knížkách Astrid Lindgrenové.

Koncem 19. století jel Emil na trh do Vimmerby. Sledujeme ho celý den, od dobytčí ohrady až k paní Petrellové, která bydlí hned vedle pana starosty. Ve starostově statku, kam i dnes může kdokoli nahlédnout, vykoná rychlou a nečekanou návštěvu během oslavy jeho padesátin, a ta je završena tím, že narozeninový dort skončí tam, kde má jako v každé správné grotesce skončit: ve tváři pana starosty.

V desátých letech 20. století, kdy ve světě zuří válka a ve vimmerbyských novinách je stálá rubrika Zprávy z bojiště, chodí po dlážděných ulicích Madynka a míří do cukrárny, kde si kupuje bonbony.

V blíže neurčené době mezi dvacátými a čtyřicátými lety se v městečku Lillköping rozehrává válka růží. Detektiv Kalle Blomkvist se plíží s pekařovic Evou-Lottou a ševcovic

* *Není přesně známo, kdy se jméno města Vimmerby začalo psát s jednoduchým V. W se zachovalo v názvu místních novin – Vimmerby Tidning.*

Andersem ukryt kámen zvaný Velký bručoun. Ševcovu dílnu v šedesátých letech zbourali a vysokou bílou policejní budovu, kde bydlel strážmistr Björk, necitliví měšťtí architekti koncem sedmdesátých let rovněž strhli.

Za idylou městečka Västankvik v knize *Kluci darebáci a pes* můžeme též vystopovat atmosféru Vimmerby se starou koželužskou dílnou, jarní poutí s kolotoči a slavností v městském parku.

A nikdo, kdo byl při tom, když Astrid Lindgrenová chodila po ulicích a ukazovala, kde Pipi koupila dvakrát osmnáct kilo bonbonů, šedesát koulí, dvaasedmdesát lodiček a sto tři čokoládových cigaret, nepochybuje o tom, že to malé městečko, kde se Pipi usadila, je Vimmerby.

Na přelomu 19. a 20. století má Vimmerby asi dva tisíce obyvatel. Když člověk přijíždí od severu z kopců u Pelarne, tedy stejnou cestou, kudy jel Emil z Lönnebergu na trh do Vimmerby, už dlouho napřed vidí vimmerbyskou pláň plnou luk a svah zdvihající se nad ní. Po ní se malé městečko šplhá ke kostelu, který svou vysokou špičkou na věži celou krajinu korunuje.

Na stráni se rozprostřelo středověké Vimmerby. Po celé délce městečka se táhne hlavní ulice. „V tomhle městě jsou jenom dvě ulice,“ podotýká pekař Lisander v knize *Svěřte případ Kallovi*:

„Jedna hlavní a jedna postranní,“ říkával pekařský mistr Lisander lidem, kteří přijeli na návštěvu a město neznali. A byla to pravda. Měli tu Dlouhou třídu a Krátkou ulici a pak ještě Velké náměstí. To ostatní byly jen strmé, kočičími hlavami dlážděné uličky a náznaky uliček, které směřovaly dolů k řece nebo náhle končily u některého ze starých polorozpadlých domů. Ty se nikdo z úcty k jejich stáří neodvážil zbourat, takže tu teď stály a tvrdě vzporovaly plánům moderní zástavby.

Hlavní ulice ve Vimmerby je jedna z nejstarších městských ulic ve Švédsku. Už ve středověku na ní bylo nejznámější tržiště s domácími zvířaty ve Smålandu.

Vimmerby je pověstné „koňským handlířstvím a obchodem s dobytkem“, píše se v jednom cestopisu z 18. století. O poznání později (ve třicátých letech 20. století) popisuje obchod s dobytkem ve Vimmerby jiný pisatel v časopise *Barometr*: „Bučení krav na tržišti dává ulicím i náměstí archaického ducha a trh s masem a kůžemi připomíná zašlé časy.“

V době, kdy Anton Svensson z Kocouří (neboli z Katt-hultu) jel s Emilem a celou rodinou na jarmark do Vimmerby, byli pro něj i pro ostatní sedláky nejdůležitější koně. Během padesáti let, mezi roky 1880 a 1930 stoupl počet koní ve Švédsku z 450 000 na 650 000, zatímco množství hovězího dobytka kleslo z 300 000 na 20 000.

S historií Vimmerby je však spjat především skot, k pomalému a chudému Smålandu patřili odjakživa tažní volí. Když Carl Jonas Love Almqvist popisuje charakter švédské chudoby, zastavuje se u volů a krav:

Jsou to bytosti, které mají úžasný dar důstojného chování. Nevypadají vesele ani melancholicky, zřídka jsou zlí, ovšem nejsou to ani žádní šibalové. Jsou obřadní a vždy připraveni vykonávat svou práci. Nejen že jsou vysoce hospodářsky užiteční, ale v celé jejich osobnosti se to také odráží – zkrátka tvorové určené k pozemskému užítku.

Právě tato tažná zvířata začali Vimmerbyští prodávat do jihošvédského Skåne a do Dánska už v 16. století, jelikož všemocný král Gustav chtěl sám rozhodovat, kam bude obchod s dobytkem směřovat. Zda to tak bylo kvůli samotnému obchodu, nebo kvůli Dánům, anebo mělo rozhodnutí o městských výsadách – tedy o obchodních výsadách – Gustava Vasy z roku 1532 jiné důvody, historikové

už nikdy neodhalili. F. E. Norén se ve své knize *Vimmerby a Švédsko za starých časů* odvolává na mnoho zajímavých historických dokumentů. Více než sedmdesát let museli Vimmerbyští čekat na navrácení městských privilegií, ale během té doby nadále nerušeně obchodovali v dobytčí ohradě podle svého a proti králově vůli.

Dobytčí trh ve Vimmerby se během doby vyvinul k všeobecné lidové spokojenosti. Nejveseleji bývalo na velkém podzimním jarmarku, pokud člověk může věřit tomu, co se píše v knihách o Emilovi:

Každý rok poslední říjnovou středu se ve Vimmerby pořádá trh a tam bývalo živo a mumraj od božího rána do pozdního večera, to mi věřte. Každý člověk z Lönnebergu a okolních farností přijel prodat voly a nakoupit volky, vyhandlovat koně, popovídat si s lidmi, opatřit si snoubence a pochutnat si na cukrátkách, zatančit si polku nebo se porvat, prostě užít si každý po svém. (...)

Jestli jste někdy byli ve Vimmerby, když se pořádá trh, tak dobře víte, co je to dobytčí ohrada. Tam se prodávají a kupují krávy i koně. Už takhle brzy po ránu se v dobytčí ohradě smlouvalo a obchodovalo jedna radost. Tam se chtěl Emil podívat ze všeho

nejdřív a tatínek proti tomu nic nenamítal, ačkoliv neměl v úmyslu něco kupovat, spíš se jen tak porozhlédnout.

Albert Engström, který více než jednou sledoval obchodování na trhu ve Vimmerby na přelomu 19. a 20. století, podal nápadně osobní výklad toho, jak vlastně vznikl název města. Vimmerby prý prostě znamená „*vi mårra-bytare*“, tedy „my koňští handlíři“.

Sourozenci Ericssonovi z Näsü v těsném sousedství Vimmerbys si poznamenávali jarmarky do kalendáře. „Člověk slyšel hned ráno, když se probudil, to táhlé bučení dobytka z dobytčích ohrad,“ vypráví Astrid Lindgrenová ve vzpomínkách na rodiče *Samuel August ze Sevedstorpu a Hanna z Hultu*:

Mačkali se tam sedláci a obchodníci s dobytkem a koňští handlíři spolu s voly, kravami a koňmi, handlovalo se, kupovalo a prodávalo a koně se projížděli, až se z nich kouřilo, a otáčeli se až u naší stáje. Handlíři, kteří se pohybují na každém dobytčím trhu, se snažili, seč mohli, aby obalamutili důvěřivé sedláky. A občas se jim to také povedlo. Slyšeli jsme o jednom chudákovi, kterému vnutili beznadějně starou herku, toho dne plnou arzeniku, takže při zkušebním běhu pádila jako o závod. Obchod byl uzavřen a kobyla běžela i celou cestu domů. Ale když přišel druhý den ráno sedlák do stáje a kůň tam ležel a ani se nehnul, sedlák poznal, že ho napálili. Na příštím trhu náhodou natrefil na stejného koňského handlíře. Handlír dělal všechno možné, aby se sedlákovi vyhnul, a když už to nešlo, usoudil, že bude nejlepší předstírat jakoby nic, a tak se zeptal s milým úsměvem:

„Tak jakpak se má kobylka?“

„Děkuji za optání,“ odpověděl sedlák. „Už vydrží dvě hodiny denně sedět.“

Člověk pak chápe, s jakou chutí Astrid Lindgrenová nechala Emila, aby tahal za nos bohatého koňského

Vimmerby na přelomu 19. a 20. století, kdy přijel na trh Anton Svensson z Kocouří s rodinou.

handlíře, když tehdy na jarmarku ve Vimmerby vyvedl jednu ze svých parádních skopičin.

Vimmerby na přelomu 19. a 20. století však bylo nejen městečkem dobytčích trhů. Mezi honorací města se dlouho mluvilo o nezapomenutelné události, která se přihodila v červnu roku 1902, kdy navštívil město sám král Oscar s korunním princem Gustavem. Dlouho

připravovaná návštěva, která trvala pouhé dvě hodiny, se konala u příležitosti otevření železniční trati. Ta povýšila Vimmerby na důležitý železniční uzel. Už roku 1878 dorazila první lokomotiva na nově postavené nádraží a byl zahájen provoz na trati Vimmerby–Hultsfred. Poté byla postavena trať Östra Centralbanan Linköping–Vimmerby, která teď byla připravena k provozu. Město nebylo velké ani bohaté, ale uvolnilo dvacet tisíc korun na výzdobu a důstojné přivítání královského veličenstva. Po krátké návštěvě v kostele se průvod odebral po jediné skutečné ulici, kde byly všechny fasády v rychlosti opraveny a domy vyzdobeny. Mezi hosty to šumělo obdivem, jak dokládali očití svědci, a král Oscar byl tak dojat, že na místě přejmenoval Dlouhou ulici na ulici Oscara Druhého, kteréžto označení Vimmerbyští ponechali jen tak dlouho, dokud byla vzpomínka na slavnou návštěvu živá. Pak byla ulice zase Dlouhá.

Jakmile jezdila železnice, dostat se do Vimmerby bylo mnohem jednodušší, a čas od času se dokonce v tisku objevily reportáže nebo zápisky z cest, v nichž figuruje i městečko ze zastrčeného smålandského zákoutí. Často je popisováno jistým nadřazeným a sebejistým tónem, jaký nezřídka používají lidé od tisku z velkých měst, když se ocitnou na maloměstě. Výjimku najdeme v časopise *Hemmet (Domov)* z roku 1904:

Byl nádherný večer a my jsme měli příležitost za nízkých slunečních paprsků konstatovat fakt, že jakkoli Vimmerby není přímo město, je přece krásné.

Když jsme ustoupili na náměstí, byli jsme příjemně překvapeni zjištěním, že velikostí není o mnoho menší než náměstí Gustava Adolfa ve Stockholmu. Jistě by se na něj vešlo veškeré obyvatelstvo Vimmerby, aniž by se muselo nějak zvlášť mačkat.

V tomto malém, tichém a nenáročném společenství se s chutí zastavím a vychutnám si je.

„Přešli jsme pár domů a vyšli jsme okamžitě do venkovské krajiny, kam ostatně člověk dorazil během několika minut, ať šel kteroukoli ulicí,“ píše novinář ze Stockholmu. Možná kdyby se Stockholman vydal na sever, kolem kostela a farní zahradou, došel by do Násu, na nájemní statek vimmerbyské fary, který se, až dozraje čas, navždy promění ve švédské dětské literatuře v Bullerbyn, ale i ve vilu Vilekulu oblíbené Pipi Dlouhé punčochy.

Vila Vilekula byla až na okraji města, takže hned za ní už začínal venkov a ulice přecházela v silnici. Lidé tam často chodili na procházku, protože nikde nemělo město tak krásné okolí jako právě za vilou Vilekulou.

V pátek 29. listopadu 1907 se můžeme dočíst v místních novinách v rubrice Církevní záležitosti: „Narození: nájemci Samuelu Augustu Ericssonovi v Näsü se narodila dcera Astrid Anna Emilia.“

Téhož dne se ve stejných novinách oznamuje, že v Severní Americe se prodávají akcie Panamského průplavu, v Rusku vypukl hladomor, ruský válečný soud odsoudil v loňském roce 3500 lidí, 1200 Maročanů zahynulo v litém boji s Francouzy. Na francouzské straně, jak píší noviny, padl jen jeden důstojník a sedm mužů.

Ani ve Švédsku není příliš klidno. Pod titulkem Ohavní socialisté se dočteme o tom, jak se ve Skåne nemohl konat pohřeb, poněvadž se jeden socialistický dělník proti

němu postavil. V Sundsvallu ohnivě diskutovali nábožensky založení dělníci: může být křesťan sociálním demokratem? Nikoliv, zněla odpověď většiny v sundsvallském okrese – a vimmerbyské noviny živě souhlasí.

Čím bližší neštěstí, tím konkrétnější má tvář. Během bohoslužby ranila mrtvice varhaníka v Södra Vi a jeden velkostatkář, jehož jméno uvádějí, si vzal život. „I jeho bratr si před časem vzal život,“ vysvětlují noviny. Potulného Blomgrena chytila policie a vraha dítěte z Mönsterås konečně odsoudili. Ve Vester Fernebo vyděsila jedna žena své spoluobčany, když se přestrojila za strašidlo, a v Björkhultu, pokračují novinové zprávy, žije mlynář Karl Johan Ryd, jenž má lékařsky potvrzeno, že je choromyslný.

Jestliže listujeme v novinách, které vyšly o čtrnáct dní dříve, 15. listopadu, den po narození Astrid Anny Emilie, dozvíme se, že ve Vimmerby bylo sedm stupňů nad nulou. Podzim byl poměrně teplý, v lese lidé našli zralé jahody a maliny ještě v listopadu. Výbor pro dohled nad chudinou ve Vimmerby připomíná chudým dětem ve školním věku, aby se nahlásily v sirotčinci Hermanska Barnhemmet, kde jim bude, pokud mají zájem, přiděleno ošacení. Děti ve vimmerbyských školách jako vždy oslavily svátek Gustava Adolfa. 15. listopadu otiskují vimmerbyské noviny hrdinskou báseň:

*Sláva tobě, skvělý švédský hrdino!
Velký, statný, krásný.
Ty, jenž krev svou švédskou proléváš,
hlavu draka usekneš a páteř zlomíš.*

Učitelky v městských školách, které čtou ódu na Gustava Adolfa, nemohou udělat chybu. Horší je to s těmi, kteří se rozhodnou číst dětem něco, co žáci opravdu poslouchají. Komickou náhodou se právě v době, kdy se Astrid

Lindgrenová narodila, dočítáme v novinách, že školní rada ve Skanör potrestala učitelku, která dětem nahlas četla z knížky *Podivuhodná cesta Nilse Holgerssona Švédskem*. Noviny vydávané ve Vimmerby přebírají zprávu z novin v Trelleborgu:

Ve spolupráci se školní radou ve Skanör dovoluje si mluvící církevní rady O. Pfaff oznámit ostatním členům rady, že se k jeho uším doneslo, že si učitelka obecné školy několikrát dovolila během volných hodin nahlas předčítat dětem z knihy s názvem Podivuhodná cesta Nilse Holgerssona, již je třeba označit za dětem škodlivou a děti kazící. Aby církevní představitel doložil svůj názor na jmenovanou knihu, přečetl ostatním členům rady úryvek z pobuřující kapitoly, která pojednává o tom, „jak se stalo, že náš Pán a svatý Petr stvořil Småland“. Kniha, kterou napsala jistá Selma Lagerlöfová, byla školní radou prohlášena za nebezpečnou a čtení z této bylo ve škole přísně zakázáno.

Astrid Lindgrenová se narodila do úzkoprsého světa a nejednou se odvážila tepat bázlivou morálku a samozvané strážce slušného chování, tyto ochránce dětí, jejichž štípnutí je tvrdé jako železo.

V lednu 1975 dostala spisovatelka dopis od východoněmecké učitelky, která se přestěhovala do Západního Berlína:

*Drahá paní Lindgrenová,
musím vám napsat, protože ke svému smutku jsem se právě dozvěděla, že moje kolegyně, učitelka z NDR, byla propuštěna z práce za to, že četla ve třídě nahlas dětem z Pipi Dlouhé punčochy. Tuto informaci mám ze spolehlivého zdroje po návštěvě v NDR. (...) Chtěla jsem vás o tom informovat, protože si myslím, že je důležité, abyste věděla, jaké důsledky může mít v této zemi čtení vašich knih.*

